

Теличко Н. В.,

*д-р пед. наук, доцент кафедри англійської філології та методики викладання іноземних мов,
e-mail: Natura.Carpaty@gmail.com,*

Бопко І. З.,

*канд. пед. наук, доцент кафедри англійської філології та методики викладання іноземних мов,
e-mail: igor.bopko.79@gmail.com,*

Дядченко О. В.,

*канд. пед. наук, асистент кафедри англійської філології та методики викладання іноземних мов,
e-mail: legendakarpat77@gmail.com,*

МДУ, м. Мукачево, Україна

МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФІЛОЛОГІВ В ОДНОСТОРОННЬОМУ ПИСЬМОВОМУ ПЕРЕКЛАДІ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ

Стаття присвячена аналізу наукових праць з психології навчання іноземної мови, психолінгвістики та лінгвометодики, який дає можливість визначити, що посередницька діяльність при перекладі має рецептивно-продуктивний характер і проходить фази рецепції та продукування. Теоретично обґрунтовано чинники формування в майбутніх філологів стратегічної компетентності в односторонньому письмовому перекладі з української мови англійською. Розкрито сутність поняття «стратегічна компетентність у перекладі», «стратегія перекладу», а також уточнено зміст стратегічної компетентності в односторонньому письмовому перекладі. Окреслено психологічні, психолінгвістичні та методичні основи формування в майбутніх філологів стратегічної компетентності в односторонньому письмовому перекладі з української мови на англійську.

Ключові слова: *стратегічна компетентність; офіційно-діловий дискурс; письмовий переклад на англійську мову; стратегічна компетентність.*

Постановка питання. На сучасному етапі розвитку економічних, правових, культурних та політичних контактів переклад набув великого значення для взаєморозуміння різних народів. Переклад є складною мовленнєво-розумовою діяльністю у межах міжкультурного спілкування, яка передбачає вираження смислу тексту оригіналу мовою перекладу. Таке розуміння перекладу дозволяє розглядати переклад як вторинну білінгвальну текстову діяльність, що охоплює інтерпретацію вихідного тексту та породжує на її основі текст мовою перекладу, що замінює вихідний текст в іншому мовному та культурному середовищі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить, що питання формування перекладацької компетентності привертало увагу дослідників як у галузі перекладознавства, так і в теорії навчання перекладу (І. С. Алексеева, О. Ю. Аліпчев, Д. А. Алфьорова, М. В. Воробйова, Н. А. Дяконова, І. В. Зайкова, А. О. Зайченко, В. М. Ілюхін, В. І. Карабан, В. Н. Комісаров, А. Ю. Наугольних, В. В. Сдобніков, Л. П. Тарнаєва, Л. М. Черноватий, О. І. Чередниченко, Б. Гатім (B. Natim), В. Лорсчер (W. Lorsch),

Л. Венуті (L. Venuti), М. Вілліамс (M. Williams) та багато інших).

Для досліджень останніх років характерним є зміщення уваги дослідників з лінгвальної та текстової функцій перекладу на соціальну, психолінгвістичну та культурологічну функції перекладацької діяльності, на виявлення стратегій текстуалізації повідомлення, чим і зумовлена актуальність даного дослідження. Аналіз наукових праць, присвячених психолінгвістичним процесам, які виникають під час читання, дає можливість виявити, що процес читання проходить такі чотири етапи: I – сприйняття мовних знаків зоровими рецепторами (фізіологічне сприйняття), II – оброблення мовного боку тексту в свідомості реципієнта, III – оброблення змісту тексту в свідомості реципієнта, IV – інтерпретація смислу тексту [5, с. 58]. Тож читання розпочинається із розпізнавання графічних образів слів, які сприймаються певною послідовністю як лінійний ряд одиниць, після чого відбувається їх перекодування в мовленнєві коди й накладання на еталонні звукомоторні образи, які містяться в мозку, настає процес розпізнавання; слова поєднуються з

іншими словами в синтагми та в речення, набувають конкретних лексичних значень, відбувається перекодування інформації в певні мисленнєві образи, здійснюється семантична переробка інформації, у свідомості людини постає фрагмент дійсності, який передається вербальними засобами; інтегрування змістової інформації у вищий код смислу. Виведення смислу (інференція) здійснюється за вузлами смислової схеми, що є системою інформаційних сигналів різної сили. Ця схема формується кількома видами текстової інформації: змістовою, логічною, структурною, прагматичною, чітко рангованими в текстовому просторі згідно з авторським задумом. Така схема вважається інваріантом і, безумовно, підлягає відтворенню у вторинному тексті для забезпечення його комунікативної рівноцінності [1, с. 10].

Метою статті є визначити лінгвістичні, психологічні, психолінгвістичні та методичні основи формування в майбутніх філологів стратегічної компетентності в односторонньому письмовому перекладі англійською мовою.

Спробуємо встановити психологічні та психолінгвістичні характеристики означених умінь та методичні основи їх формування. Психологічні основи формуються у майбутніх філологів за допомогою стратегічної компетентності в письмовому перекладі англійською мовою. Посередницька функція перекладача має рецептивно-продуктивний характер його діяльності. Переклад є процесом декодування інформації з однієї природної мови на іншу [2].

Виклад основного матеріалу. Переклад розпочинається з рецепції та розуміння змісту тексту оригіналу й уявлення його як сукупності денотатів, наступним кроком є розгортання системи денотатів у текст мовою перекладу, переведення в лексико-граматичні коди мови перекладу.

Отже, процес інтерпретації та розуміння розпочинається вже на етапі рецепції та семантизації мовного й мовленнєвого матеріалу (на семантичному рівні), тому мовні знання й мовленнєві навички є основою розуміння іншомовного тексту. Сприйняття та обробка інформації тексту супроводжується антиципацією, або прогнозуванням того, що читається. А це передбачає залучення прагматичних, дискурсивних та модальних знань читача.

На розуміння ділового листа впливають такі екстралінгвальні чинники: знання понять, явищ, процесів, які є предметом ділового листування, культурно маркованої оцінки тих чи інших понять, явищ, процесів (їх оцінно-емотивна інтерпретація носіями мови); знання структури ділового листа, знання норм і правил етикету, а також засобів їх вербалізації. На розуміння ділового листа впливає пресупозиція офіційності, точності, експліцитності, достовірності. Реципієнт налаштований сприймати текст ділового листа як такий, у який не закладена двозначність, імпліцитність, неточність, розмитість.

Наступним кроком після сприйняття та інтерпретації змісту вихідного тексту відбувається його перекодування та створення письмового тексту перекладу іншою мовою. Тож логіка подальшого

дослідження потребує визначення психолінгвістичних характеристик писемного мовлення.

Психолінгвістичні основи формування в майбутніх філологів стратегічної компетентності в письмовому перекладі англійською мовою. Особливістю писемного мовлення є те, що воно не має майже ніяких позамовних, додаткових засобів вираження (міміка, жести, інтонація тощо), тому писемне мовлення має бути граматично повним, зрозумілим, мати достатню кількість вербальних засобів для вираження думки, – усе це дозволяє зробити письмове повідомлення зрозумілим [3, с. 270].

Основними характеристиками писемної діяльності визначаємо такі: письмо є свідомим і довільним процесом; одиницею писемного мовлення є монологічні висловлення; писемне мовлення є контекстним (мовець сам активізує й контролює писемну діяльність, добирає відповідні мовні засоби); письмова діяльність не має екстралінгвальних засобів, які б зробили її більш економною та зберегли при цьому точність висловлення, тому в писемному мовленні використовують стратегію перебору мовних засобів, писемне мовлення є «надлишковим».

Психологічний рівень охоплює низку «ланок», відповідних інтелектуальним, мовленнєво-мисленнєвим діям, за допомогою яких реалізується писемна діяльність: виникнення наміру, мотиву в породженні писемного мовлення; створення задуму (про що писати); створення на його основі загального смислу, визначення змісту писемного мовлення (що писати); регуляція діяльності та здійснення контролю за виконуваними діями [4].

Для писемного мовлення характерними є логічність, зв'язність, розгорнутість та нормативність. Урахування цих характеристик є вкрай важливим у процесі перекладу.

Під час перекладу тексту мотив висловлення задається текстом оригіналу й інтерпретується перекладачем під час сприйняття тексту оригіналу. Мотивом висловлення виступає комунікативний намір (інтенція) автора тексту оригіналу. На етапі реалізації перекладач створює текст перекладу, адекватний за змістом, комунікативними цілями, структурою та стилістикою тексту оригіналу. Відбувається вербальне втілення комунікативних стратегій та тактик, перекладацьких стратегій, добір засобів змістового та граматичного зв'язку. Після цього перекладач здійснює контроль над повнотою, точністю та комунікативно-прагматичною адекватністю перекладу, редагує та коригує текст перекладу.

Навчання вимагає запам'ятовування інформації (знань) або певних дій (навички та вміння), тому пам'ять є базою в навчальному процесі. Головною передумовою запам'ятовування вважаємо переведення інформації з короткотривалої пам'яті в довготривалу, що здійснюється за допомогою систематичних повторень та тренувань.

Навчання перекладу передбачає формування лексичних, граматичних, лінгвосоціокультурних, стилістичних навичок та інтегрування їх в уміння читання та писемного мовлення.

Методичні основи навчання перекладу ділової кореспонденції охоплюють визначення підходу,

методів, принципів, засобів навчання, які складають теоретичну базу дослідження. Професійні комунікативні уміння майбутніх перекладачів є цілісним інтегрованим утворенням, що охоплює лінгвістичні, культурологічні, психологічні та професійні компоненти, які забезпечують встановлення особистісної й професійної соціально орієнтованої взаємодії у певній галузі людської діяльності на основі інтеграції низки модулів освітнього процесу.

Висновки. Отже, аналіз наукових праць з психології навчання іноземної мови, психолінгвістики та лінгво-методики дав можливість визначити, що посередницька діяльність при перекладі має рецептивно-продуктивний характер і проходить фази рецепції та продукування.

Рецепція тексту охоплює механізми читання, інтерпретації та розуміння. Процес розуміння розглядаємо з позиції адогматичної та раціоналістичної герменевтики, згідно з якою розуміння залежить від когнітивних, індивідуальних операційних та регулятивно-особистісних характеристик. Розуміння тексту відбувається на семантичному, метасеміотичному та метаметасеміотичному рівнях. Психолінгвістичну основу писемного мовлення складають такі процеси: виникнення наміру, мотиву в породженні писемного мовлення; створення задуму; на його основі створення загального смислу, визначення змісту писемного мовлення (що писати); регуляція діяльності та здійснення контролю за виконуваними діями.

Список використаних джерел

1. Панова Л. С. Методика навчання іноземних мов у загальноосвітніх навчальних закладах : підручник / Л. С. Панова, І. Ф. Андрійко, С. В. Тезікова // Наукові записки. – Серія : Філологічні науки. Збірник наукових праць. – 2009. – № 81. – С. 141 – 146.
2. Canale M., Swain M. A Theoretical Framework for Communicative Competence / A. Palmer, P. Groot, & G. Trosper. (Eds.). The construct validation of test of communicative competence. – 1981. – P. 31–36.
3. Hatim B. The translator as communicator / B. Hatim, I. Mason. – London : Routledge, 2015. – 244 p.
4. Harmer J. (2001), Listening [Listening], The Practice of English Language Teaching, London : Longman, p. 228–233.
5. Rogers A. (2009), Procedures for Teaching Listening Skills [Electronic Resource], Exploration on Designing College English Listening Class, [Electronic Resource], Available at : <http://www.ehow.com/info>.

Н. В. Теличко, І. З. Бопко, О. В. Дядченко,
МГУ, г. Мукачєво, Україна

МЕТОДИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ФОРМИРОВАНИЯ СТРАТЕГИЧЕСКОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ БУДУЩИХ ФИЛОЛОГОВ В ОДНОСТОРОННЕМ ПИСЬМЕННОМ ПЕРЕВОДЕ НА АНГЛИЙСКОМ ЯЗЫКЕ

Статья посвящена анализу научных работ по психологии обучения иностранному языку, который дал возможность определить, что посредническая деятельность при переводе имеет рецептивно-продуктивный характер и проходит фазы рецепции и продуцирования. Теоретически обосновано факторы формирования у будущих филологов стратегической компетентности в одностороннем письменном переводе с украинского языка на английский. Раскрыта сущность понятия «стратегическая компетентность в переводе», «стратегия перевода», а также уточнено содержание стратегической компетентности в одностороннем письменном переводе. Определены психологические, психолингвистические и методические основы формирования у будущих филологов стратегической компетентности в одностороннем письменном переводе с украинского языка на английский.

Ключевые слова: стратегическая компетентность; официально-деловой дискурс; письменный перевод на английский язык; стратегическая компетентность.

N. Telychko, I. Bopko, O. Diadchenko,
MSU, Mukachevo, Ukraine

METHODOLOGICAL BASES OF FORMING STRATEGIC COMPETENCE OF FUTURE PHILOLOGISTS IN A ONE-WAY WRITTEN TRANSLATION IN THE ENGLISH LANGUAGE

The article is devoted to the analysis of scientific works on the psychology of foreign language teaching, psycholinguistics and linguomethodics, which made it possible to determine that the mediation activity in translation has a receptive-productive character and passes the reception and production phases. The factors of formation of strategic philosophers of future competence in unilateral written translation from ukrainian into english are theoretically substantiated. The essence of the concept «strategic competence in translation», «translation strategy» is revealed, as well as the content of strategic competence in unilateral written translation is specified. The psychological, psycholinguistic and methodological bases of formation of strategic competence of future philologists in one-sided written translation from ukrainian into english are outlined.

Key words: strategic competence; official business discourse; written translation into English; strategic competence.

Рецензенти: Мещанінов О. П., д-р. пед. наук, професор;
Гришкова Р. О., д-р. пед. наук, професор.